

Landskap: Skåne Upptecknare: Eva Skerlund - Londers
Härad: Torna Berättare: Matte Andersson (m. hustru) Ö. Törn
Socken: Ö. Törn, Lund Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1967 Född år 1914 i Ö. Törn, Lund

Uppteckning av om Ö. Törn efter omms. fögelistas
s. 1-15.

Efterfrågas på varje gård.

- A. Hur mycket håller man sig med i år av; hästar, kor, svin och höns? Väntas några förändringar bli genomförda och varför?
- B. Odling av köksväxter o. dyl. ? Förekommer någon försäljning på Mårtens-
torget av sådant eller annat? Har tidigare försäljning förekommit? An-
sågs den inbringande? När och varför upphörde den?
- C. Gårdens samtliga produkter: till vem och hur avyttras de idag? I vad
mån skiljer sig detta system från det som rådde då sagesmannen var
barn? Ange tidpunkten för uppgifternas giltighet.
- D. Vad sköter maskinstationen om ifråga om jordbruket och vad gör man
själv? Vem började anlita maskinstationen, när gjorde man det själv,
vad till en början med och varför? Vilka fördelar med nuvarande system?
- E. Vad användes ekonomibyggnaderna till idag? Gör orienterande skiss
med angivande av varje byggnads funktion.
- F. Vilka på gården har idag arbete utanför denna, sedan när och varför?
Hur i sagesmannens barndom.
- G. Vid vilka tillfällen i s:s barndom träffades gårdsfolket i hela byn, flera
gårdar (vilka)? Barn och tjänstefolk med ? Vilka bjöds i övrigt till
barndomshemmet, t. ex. släktingar och då varifrån och hur ofta?
Stadsbor? Till vilka for man bort på bjudning?
Hur förhåller det sig med umgänget idag på motsvarande punkter. Om
förändringar när och varför?
- H. I vilken utsträckning anlitades i s:s barndom affärerna i stan? Hur för-
värvades kläder, skor etc. Hur idag?
- I. Hade man någon särskild uppfattning om lundaborna, högdragna, likar
etc. Händes det att stadsbor bar sig illa åt mot byborna, hur, när? An-
sågs bönderna på Utmarken och vid Getingevägen vara finare, sämre
eller likar med arrendatorerna i Ö. Torn?
- J. Vilken utbildning fick s. och hans syskon? Hur med egna barn? När
började i byn barn sättas i högre skolor, varför?

Inför framtiden.

Frågorna ställes till arrendatorerna och smeden och eventuell övrig egentlig bybefolkning, således inte till inflyttade studenter och dylika.

- K. Vad tycker ni om planerna att uppföra nya hus i byn för bostadsändamål? Bör det vara hus som går in i den gamla stilen eller går det lika bra med helt moderna villatyper? Vad tycker ni skall göras med ekonomibyggnaderna? Skall de stå kvar för bykaraktärens skull och utnyttas till annat än nu eller bör de rivas? Tycker ni att det från Lund inflyttade korsvirkeshuset gör sig bra eller dåligt i byn? Varför?
- L. Vad tycker ni om att få många stadsbor in i byn? Anser ni att stadsborna på något sätt skiljer sig från byborna i Ö. Tor?
- M. Vad tycker ni om uppsägningen av arrendena? Är det en nödvändig utveckling eller är det orättvist handlat? Vems är i så fall skulden? Känner ni er personligen hårt drabbad av utvecklingen? På vad sätt har era framtidsplaner rubbats? Hur tänker ni göra nu? Vill ni bo kvar i ert hus? Kan ni tänka er några fördelar med utvecklingen? Hur anser ni att andra i byn kommer att drabbas av utvecklingen?

ACC. N:R M. 16743:1

A.

nr 18

På gården håller man 1-3 kor för kölvning, 20 st. kalvar för slakt, 20 st. grisar och 30 st. höns.

Man ämnar behålla djuren så länge man har gården kvar och om man eventuellt får ett annat lantbruk flytta dem över dit.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16743:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

B.

nr 18

Av köksväxter odlas morötter, rödbetor, sallad, dill och rädisor.
Bara till husbehov och knappt det.

Till för 12 år sedan, d.v.s. 1955 brukade fru Åkesson på somrarna
stå på Drottningtorget i Malmö, aldrig i Lund. I Malmö fanns det
så hemskt många trevliga människor som stod på torget och som
kom och handlade och pratade om allt. Det var verkligen roligt.
Fru Åkesson började med detta ungf. 1945.

Hon sålde tappar, ägg, blommor och plommon förutom något grönsaker.
Hon slutade eftersom barnen tog ganska mycket tid och maken
tyckte att man kunde ha nyttigare saker för sig.

Farmodern, d.v.s. herr Å:s mor brukade stå på Mårtensstorget i Lund
och sälja ankor och gäss, (vilket även Fru Å. gjort då och då)
men framför allt ägg.

ACC. N:R M. 16743:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

C.

nr 18

Gårdens produkter: vete och raps, som går till Centralföreningen, ~~xxx~~ sockerbetor, som säljes till sockerbolaget i Örtofta. Ägg har man mest till husbehov och till några goda vänner. Kött och fläsk går till Scan. - Köksväxter: se under B.

På faderns tid odlades korn och havre tillsammans, men det var skadligt för jorden. Potatis till husbehov, olämplig jord. Ärtor, foderbetor och klöver har man upphört med då de flesta djuren såldes. Sockerbetor odlades inte så mycket då det under krigsåren var svårt att få arbetskraft, annars mycket lönande. Oljelin odlades endast under krigsåren. 1945 odlades senap och raps.

Till ~~1963~~ 1963 hade herr Å. 4 hästar, 2 unghästar och 10 kor. Mjölken har alltid sänts till Lundaortens mejeri. Fadern slaktade alltid själv och ibland till grannarna. Han höll också får, men herr Å. ville inte ha några eftersom jorden är för dyr att ge plats åt bete. Herr Å. bortskaffade också de gäss, som alltid funnits på gården eftersom de smutsade ner för mycket. 1920-40 höll fadern kötthöns och sålde på torget i Lund.

ACC. N:R M. 16743:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

D.
nr 18

Maskinstationen ombesörjer skördetröskning, gödselutkörning, sådd och upptagning av sockerbeter, samt pressning av hö och halm till balar.

Herr Å. började anlita stationen i slutet av 40-talet eller i början av 50-talet för gädselkörning, som var ett tungt arbete och svårt att få extrafolk till. Av samma anledning lät man stationen ta över skördetröskningen. Den speciella frösåningsmaskinen stationen använder gör att betorna inte behöver gallras.

I dagens läge går det inte på annat vis, då det är svårt att få extrahjälp då det behövs och alla gårdar vill ha det samtidigt. Man slipper ifrån en massa tungt arbete. På ett litet lantbruk som det här lönar det sig inte heller att köpa stora maskiner, som behövs.

ACC. N:R M. 16743:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

E.
nr 18

Haktorgarage

höns
bilgarage

Boningshus

loge
hugguhus

stall för grisar + kalvar

bostad f. lantarbetare
bryggerhus

Ösha Tornvägen

ACC. N:R M. 16743:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

F.

nr 18

Herr Å. arbetar på Tetra Pak sen mars 1964. Det var Gösta Fransson som började och gav Herr Å. samma idé. Man såg vart det gick hän med lantbruket och insåg att det inte var värt att vänta och ta arbete om ett par år, då man aldrig skulle komma in någonstans, eftersom man skulle haft åldern emot sig.

Förr förekom det aldrig att någon arbetade utanför gården.

ACC. N:R M. 16743:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

G.

nr 18

Vid 50 år bjöds alla grannar, Getingevägsbor och släktingar på middag, vanligt ännu, men de flesta har redan kommit över 50 år. För ett tiotal år sedan, då många fyllde 50 år höllsmiddagarna på näringsställen. - Tröskbolaget hade en gång om året stort kalas. Man gick från gård till gård, d.v.s en gård hade kalaset ett år och en annan mästa. Tjänstefolk och barn deltog inte i de äldres fester.

"Föräldrarna umgicks med sina grannar. Man gick till varandra och drack en kopp kaffe. Fruarna drack förmiddagskaffe hos varandra. Under julen höll alla kalas. Man gick runt till varandra. Måå. höll barnkalas under skoltiden. Då man fyllde 20 år hölls bal, ibland i högtidsdräkt. Bara ungdomrar bjöds. Festen hölls i hemmen. Den nya generationen har inte tagit upp seden. - 1938 anordnades av Asmundsson på Brunnsberg ett slädparti. Alla i byn deltog. Man körde en runda med tända facklor, och sedan samlades samtliga på Brunnsberg. Där väntade mat, glögg och efteråt dansade man."

En gång varje sommar for man med häst och vagn till farmodern, farbror och kusiner i Torna Hellestad. Man åkte på lördagen, sov över och for hem nästa dag. De kom till Östra Torn och hälsade på en

ACC. N:R M. 16743:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

G.

nr 18

gång under sommaren också. I byn och runt om på slätten har man alltid varit mycket slätkära.

Man umgicks förr nästan inte alls med stadsbor, bara något lite med handlare Wickman. Ekonomin tillät inte att man umgicks med stadsbor.

Fortfarande umgås alla med varandra i byn. Man går hem till varandra och dricker kaffe med gök. Man har alltid dock något ärende att skylla på. - Stadsbor umgås man med något mer idag, stån växer och det är inte så stora skillnader nu som förr. Genom att alla barnen går i skola inne i Lund kommer man mera i kontakt med stadsbor.

ACC. N:R M. 16743:9

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

H.

nr 18

Familjen har alltid varit stamkund hos Wickmans, Bredgatan. Förr fick man ställa sina hästar där.

I herr Å:s barndom kom Ingrid Sömmerska från Getingevägen till gården och sydde bl.a. koltar till barnen (sammetskoltar med spetskrage). Fadern fick för det mesta sytt hos skräddaren i Flyinge, som kom cyklande till kunderna. Även herr Å:s konfirmationskostym syddes av denne. Därefter fick han sina kläder från Lindgrens i Lund. - Skodonen köptes i Lund, hos skomakare Kron vid "Stockholmslejet" (Wigströms maskinaffär).

Idag handlar man där man hittar något man vill ha.

ACC. N:R M. 16743:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I.
nr 18

Lundaborna var inte högdragna av sig, men man kunde ju se skillnaden mellan en stadsbo och lantbo i uppträdande. Det mesta kom an på yrke och utbildning, för präst och biskop bugade man och neg. Nu är det mera utjämnat, men fortfarande kan man se skillnader.

Bönderna vid Getingevägen trodde själv lägst inne att de var finare eftersom de hade dubbelt så mycket jord och de höll sig med 2 jungfrur. Man träffade dem förr bara på större kalas, men idag umgås man mer med dem.

ACC. N:R M. 16743://.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

J.

nr 18

Herr Å. har gått i folkskola, 2 år i småskola, 5 år i storskola. Ville själv inte fortsätta skolgången och det var aldrig tal om det hemma heller. Det var mycket för dyrt. Gick 1934-35 på Hvilan. Har vidare kvällskurser i bokföring, jordens gödsling. En broder har liksom herr Å. folkskola och är nu margarinförsäljare.

Av de tre döttrarna är den äldsta läroverkslärare, en går i läroverk och den minsta i grundskolan. De två yngsta är för närvarande i USA, den ena på stipendium.

Redan på 20-talet förekom det att Östra Tornsbörs skaffade sig ~~en~~ högre utbildning, ett par stycken har blivit läkare och lärare. På en av Utmarkens gårdar gick samtliga barn i högre skolor. De var inte intresserade att fortsätta med lantbruk.

ACC. N:R M. 16743:12,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

K.

nr 18

Fru Ä:

Vi tycker inte om bostadsplanerna, men ingen annan lösning lär finnas. Inte höghus utan moderniserade hus i gammal stil.

Hoppas att ekonomibyggnaderna blir rivna. Stallen är för höga och passar inte in i stilen som den skall vara. Andra ekonomibyggnader kan möjligen utnyttjas till annat.

Korsvirkeshuset passar inte. Det är för högt och fyller inte ut.
Kunde vara vackrare för de kostnader som lagts ned på det.

ACC. N:R M. 16743:/3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

L.

nr 10

Fru Å:

Kommer stadsbor hit blir det ingen by mera. Inte samma gamla stämning och inga gemensamma intressen kommer att finnas, eftersom det kommer att bli en massa människor med olika yrkesintressen.

Annars är det ingen skillnad mellan oss och stadsborna, då får man nog fara längre ut på landet, vi bor ju nästan i stån.

ACC. N:R M. 16743:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

M.

nr 18

Fru Å:

Vi tycker att uppsägningarna är orättvisa och hänsynslösa. Det kan jämföras att bli uppsagd från sitt arbete. Någon ersättning får man inte.

Skulden ligger i utvecklingen med befolkningsökningen, som gör att ingen annan möjlighet finns än att bygga hus. Sen har vi Tekniska Högskolan sen den kom till Lund att tacka för en del. Stiftsnämnden skötte sig illa och kunde ha handlat finare och smidigare.

Ja, för vår del hade det varit bättre om uppsägningen hade kommit 10 år senare. Men även de som skall pensioneras är det synd om. Vad skall de leva av?

Maken fick som utväg börja arbeta på Tetra Pak, hade annars bara ägnat sig åt jordbruket. Djurbesättningen lönar det sig inte nu att utöka. Inte heller är det någon idé att göra avtal med Findusman kunde ju haft jordgubbsodling, eller att driva jordbruket intensivt. Överhuvudtaget är det inte lönt att bygga något nytt. Det är varken hackat eller malet.

ACC. N:R M. 16743:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

M.

nr 18

Fru Å:

Vi vet inte hur vi skall göra. Min man vill gärna fortsätta vara bonde och ha en ny lantgård. Men vi har inga pengar att köpa något nytt. Ingen har råd till det som arrendator. Han kan tänka sig att stanna kvar på Tetra Pak.

Vill givetvis bo kvar i vårt hus.

Hoppas verkligen att utvecklingen inte går baklänges, men för oss innebär den inte några fördelar. Vi har satsat så många år på något som det inte blev något av.

Det finns de i byn som drabbas värre. För de flesta är det väl som med oss.